

LUND UNIVERSITY

Sänkt moms lyfter inte litteraturen

Lundblad, Kristina

Published in:
Sydsvenskan

2015

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lundblad, K. (2015). Sänkt moms lyfter inte litteraturen. *Sydsvenskan*. <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/sankt-moms-lyfter-inte-litteraturen/>

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

SYDSVENSKAN

Sänkt moms lyfter inte litteraturen

Text: Kristina Lundblad

Publicerad 17 juni 2015 09.48 · Uppdaterad 17 juni 2015 09.48

Nu har Svenska Förläggareföreningen dragit igång sin lobby-maskin igen och inlett ett krig mot den 25-procentiga momsen på e-böcker. Det kommer säkert att gå bra. Föreningen har resurser och vem vill svara nej på frågan om böcker ska vara billiga?

Den 19 maj skickade Norstedts förlagschef Eva Gedin ut ett mejl till flera hundra svenska författare med ett upprop för att e-boksmomsen ska sänkas till den 6-procentiga nivå som pappersboken har. Enligt uppropet är "den modernaste boken straff-beskattad", och häromdagen kallade Dick Harrison, en av de 270 undertecknarna, e-bokens högre moms för "en dumhet".

Men e-boken är fullkomligt normalt beskattad. Dess moms ligger helt i linje med den princip om enhetlig beskattning som togs fram kring 1990, i det som kallas århundradets skatte-reform, och som alla partier fortfarande anser bör vara vägledande. Vid enhetlig beskattning har alla varor och tjänster samma momssats och några av finesserna är att man slipper dyr hantering av undantag samt den uppenbara risk för lobbyverksamhet och orättvisor som tolkningsbaserade system bäddar för. Varje sänkning av momsen innebär dessutom en förlorad inkomst som måste tas igen på annat håll eller resultera i neddragningar av statligt finansierad verksamhet.

Momsutredningen 2006 beräknade myndigheternas kostnader för hantering av undantagen – som blivit många – till 164 miljoner kronor årligen och visade att man skulle kunna sänka den generella

momsen till 21,7 procent om man höll fast vid enhetlig beskattning. Och i en rapport till Finansdepartementet 2010 kom ekonomiprofessorn Peter Birch Sørensen fram till att vinsterna av en övergång till enhetlig moms skulle uppgå till hela 9,4 miljarder per år, i 2008 års priser.

Men frågan handlar om betydligt mer än detta. För det första är det belagt med all önskvärd tydlighet, av Statistiska centralbyrån och andra, att momssänkningen på böcker inte haft några av de effekter som utlovades på förhand. ”Att förbättra villkoren för litteraturen och läsandet är en av regeringen högt prioriterad fråga”, förklarade man när förslaget om sänkt moms lades fram i september 2001 och i regeringens proposition kunde man också läsa att ”[m]ålet med statens insatser på området är att stimulera en varierad utgivning av kvalitetslitteratur samt att öka tillgången till och intresset för litteratur i alla grupper”. Momssänkningen 2002 ledde emellertid inte till ökad läsning. Böcker nådde inte fler människor och utgivningen blev inte mer varierad.

Det löfte Förläggareföreningen tillsammans med bland andra Miljöpartiet, Centern och Folkpartiet utfäste i en debattartikel med rubriken ”Sänk bokmomsen så får vi smartare barn”, (Aftonbladet, april 2001) tycks av diverse skolutredningar att döma inte heller ha infriats. Allt detta hade de utredningar regeringen och Kulturrådet låtit ta fram före reformen redan visat, men det hade man inte brytt sig om. Känt var också att staten skulle gå miste om skatteintäkter. Hur stora de är har jag inga exakta siffror på, men det rör sig om mer än en miljard om året.

Huvudsyftet med momssänkningen var att bokpriserna skulle sjunka och att folk, och helst de som inte brukar läsa, därmed skulle börja läsa mer. Men bokpriserna sjönk inte så mycket som de borde ha gjort. Vilka tjänade, och tjänar fortfarande mest på det? Jo, de förlag som ger ut titlar i stora upplagor. Åren efter sänkningen exploderade den svenska kriminallitteraturutgivningen och bestsellers hör definitivt till de böcker som fått störst del av det statliga stöd den sänkta momsen på böcker finanspolitiskt sett utgör. Det kan man kalla dumt. Säkert hade upplagorna gått åt som smör i solsken även om folk fått betala ett par kronor mer per pocket, pengar som hade gjort större nytta inom exempelvis bibliotek och skola.

När Förläggareföreningen nu inlett en kampanj för sänkt moms på e-böcker måste man först av allt fråga sig vad en e-bok är för något. Att grubbla över den frågan blir dyrt för Skatteverket – hur ska man exempelvis bedöma interaktiva romaner som närmar sig datorspel eller film? Ett problem är också äganderätten. När man köpt något brukar man förfoga över det, men e-boken äger man inte, man får till exempel inte låna ut den. E-boken fungerar som en tjänst och kanske är det en av förklaringarna till dess ringa popularitet i Sverige. Under 2012 stod e-böcker för en (1) procent av den totala, svenska bokförsäljningen och 85-90 procent av de sålda e-böckerna köptes av bibliotek. Försäljningen har ökat men bara marginellt och biblioteken får som bekant betala varje gång en e-bok lånas ut.

Förläggareföreningens vd Kristina Ahlinder menar i uppropet att sänkt e-boksmoms är ”en viktig pusselbit för att öka och bredda läsningen, vilket i sig är en viktig demokratifråga”. En central demokratifråga är också den personliga integriteten, men den kränks i dagens e-boksvärld där förlag och återförsäljare har full insyn i våra läsvanor och lagrar data om hur vi läser de e-böcker som alltså uppenbarligen fortsätter att vara deras och inte våra.

Det finns troligen goda marginaler för förlagen att själva sänka sina e-bokspriser och de ekonomer Förläggareföreningen brukar anlita är duktiga på att beräkna priselasticitet. Vid förra kampanjen visade de till och med att förlagen skulle ha tjänat på att sänka priset också utan en sänkning av momsen – det skulle nämligen ha genererat ökad försäljning och upplageökning med vidhängande kostnadsminskning per exemplar. Samma sak gäller naturligtvis för e-boken, och i betydligt högre grad då det ju inte kostar mer att producera fler ”exemplar”.

Vem vill svara nej på frågan om böcker ska vara billiga? Det vill ingen och allra minst våra politiker. Att driva en lobby för sänkt bokmoms är därför inte särskilt svårt. Efter 2002 års misslyckade och kostsamma momssänkning borde man dock ha lärt sig en läxa. Kulturpolitiska insatser för de läsningens och litteraturens värden som inte är ekonomiska kan man inte lägga på entreprenad hos marknaden. Ett konkret, politiskt mål som att ”förbättra villkoren för litteraturen och läsandet” nås med konkreta åtgärder för den litteratur som inte är kommersiellt gångbar och för de grupper som av ekonomiska, sociala och kulturella skäl är utestängda från böckernas värld.

I budgetpropositionen för 2015 föreslås 138 miljoner i ”bidrag till litteratur och kulturtidskrifter”. Det är en bråkdel av vad bokmomssänkningen kostar så man kan börja med att mångdubbla de satsningarna. Att påstå att de kulturpolitiska målen för läsning och litteratur kan nås med en generell insats som en momssänkning är listigt eftersom alla vill vara positiva till böcker och litteratur. Att tro det däremot, det är naivt och okunnigt.